КРЫВІНКА

СТУДЗЕНЬ
№1 (265)
2021 год

ІНФАРМАЦЫЙНА-КУЛЬТУРНАЯ ГАЗЕТА БЕШАНКОВІЦКАГА РАЁНА

МЕРКАВАННЕ РЭДАКТАРА

ЦІ ТЫХ ДЭЛЕГАТАЎ ВЫБРАЛІ НА ЎСЕБЕЛАРУСКІ НАРОДНЫ СХОД?

У перадапошні дзень старога года ў Бешанковічах на сесіі Бешанковіцкага раённага Савета выбралі дэлегатаў на Ўсебеларускі народны сход. Гэта старшыня раённага Савета дэпутатаў Генадзь Шведаў і старшыня Астровенскага сельскага Савета Андрэй Ганковіч.

На думку палітычнага аглядальніка Валера Карбалевіча, «тое, як адбываецца падбор „дэлегатаў“ на Ўсебеларускі народны сход, без усялякага ўдзелу грамадства, паказвае, што ўлады не гатовыя нават на імітацыю дыялёгу.» І з гэтым цяжка не пагадзіцца.

Першаязаўваганаконторгана,якіявыбіраў тых дэлегатаў у Бешанковіцкім раёне. Мы памятаем, як праходзілі апошнія амаль цалкам безальтэрнатыўныя «выбары» у раённы Савет з масавым датэрміновым галасаваннем і фальсіфікацыямі. Яны не нашмат адрозніваліся ад «выбараў» 9-га жніўня 2020 года. А таму назваць гэты орган — раённы Савет — легітымным можна толькі з вельмі вялікай нацяжкай.

Для прадстаўлення інтарэсаў бешанковіцкага люду на народны форум выбралі двух чыноўнікаў. Само слова «чыноўнік» сёння — сінонім бюракратыі і беззаконня, і аніяк не спалучаецца з прыметнікам «народны». Магчыма, мы дажывём да тых часоў, калі словазлучэнне «народны чыноўнік» не будзе рэзаць вуха. Але пакуль што гэта нонсэнс. Бо страшна далёка гэта катэгорыя ад народа. Інтарэсы народа і інтарэсы чыноўнікаў у сённяшнім грамадстве ляжаць яўна на супрацьлеглых палюсах.

Няўжо ў раёне бракуе перадавых даярак ці механізатараў? Або такая ўстаноўка не спушчана з Мінску?

Думаецца, што ні Шведаў, ні Ганковіч не ўздымуць на сходзе тыя пытанні, якія сёння хвалююць уласна народ. Бо і ў раёне ніводзін з чыноўнікаў такога кшталту няздольны ні ўзняць сур'ёзнае пытанне, ні вырашыць яго.

І ўсё ж, калі раптам спадары дэлегаты Шведаў і Ганковіч захочаць агучыць пытанні, якія турбуюць бешанковіцкі люд, то няхай спытаюць з высокай трыбуны:

— Калі вышэйшая ўлада аб'явіць новыя выбары і як яна плануе зрабіць іх празрыстымі?

— Калі пачнуць расследаванні аб забойствах і калечаннях мірных людзей пасля 9-га жніўня 2020 года?

— Хто адкажа за тое, што ў часе мірных пратэстаў былі забітыя і пакалечаныя, блізу 40 тысяч чалавек былі затрыманыя і асуджаныя, сотні застаюцца за кратамі паводле крымінальных і адміністрацыйных артыкулаў, 169 прызнаныя палітвязьнямі?

— Чаму выканаўчая ўлада сістэматычна парушае Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, забараняючы мірныя дэманстрацыі, на якія выходзіць народ, і рэпрэсуючы журналістаў?

Скажыце, каму вы служыце, спадары чыноўнікі?

Г.Станкевіч

Партал твайго горада: http://beshankovichy.by

COVID-19

ШАКУЮЧАЯ СТАТЫСТЫКА

У Гарадоцкім, Верхнядзвінскім і Мёрскім раёнах каранавірусам заразілася 7,3% ад насельніцтва гэтых рэгіёнаў, гэта ў тры разы больш, чым у сярэднім па краіне.

Тры гэтых раёны Віцебшчыны застаюцца апошнімі, хто час ад часу паведамляе статыстыку па захворванні COVID-19. Нягледзячы на зніжэнне колькасці актыўных выпадкаў, за апошні тыдзень рэгіструецца каля ста новых выпадкаў на раён. Так, на 6-га студзеня ў Гарадоцкім раёне зарэгістравана 1660 станоўчых тэстаў на COVID-19, што складае 7,4% ад усяго насельніцтва.

У Верхнядзвінскім раёне на 5-га студзеня заразіліся 1962 чалавека або 9,6% - г.зн. практычна кожны дзясяты. 192 пацыента працягвалі хварэць. Тыдзень таму з гэтага рэгіёну паведамлялі аб 1870 выпадках заражэння каранавірусам, такім чынам, за гэты час захварэлі 92 чалавекі. 29-га снежня ў раёне было 315 актыўных выпадкаў COVID-19, 48 чалавек былі шпіталізаваны, 4 пацыенты знаходзіліся ў цяжкім стане.

Па Міёршчыне ёсць дадзеныя толькі за 30-га снежня. Статыстыка захворвання была агучана на сустрэчы мясцовых уладаў са святарамі каталіцкай і праваслаўнай канфесій. На гэтую дату ў раёне налічвалася больш за 900 выпадкаў заражэння коронавірусом каранавірусам, што складае 4,7%. Такім чынам, у трох раёнах, агульнае насельніцтва якіх складае 61 976 чалавек, на 6-га студзеня налічвалася не менш 4522 выпадкаў захворвання COVID-19 або 7,3% ад усіх жыхароў. Паводле дадзеных Міністэрства аховы здароўя на тую ж дату ў Беларусі ў цэлым з пачатку пандэміі былі зарэгістраваныя 204 958 чалавек з станоўчым тэстам на COVID-19, што складае ўсяго 2,2% ад насельніцтва краіны. Як бачым, адсотак тых, хто захварэў у гэтых трох раёнах Віцебскай вобласці больш чым у тры разы перавышае адсотак захворвання каранавіруснай інфекцыяй у цэлым па краіне.

Сяржук Серабро
ННВ

P.S. Бешанковіцкі раён пакуль што не трапіў у гэтую тройку, але, думаецца, не таму, што тут узровень захворвання моцна адрозніваецца. Проста, пакуль што пра COVID-19 па нашаму раёну няма ніякай статыстыкі.

МЕДЫЦЫНА

АПТЭКІ РЫХТУЮЦЦА ДА ПАВЫШЭННЯ КОШТАЎ АМАЛЬ НА ЎСЁ

Прадстаўнікі аптэчных сетак кажуць, што праз павышэнне стаўкі падатку на дададзеную вартасць (ПДВ) вырастуць цэны на большасць пазіцыяў. Адмыслоўцы раяць асобам з хранічнымі хваробамі і тым, каму стала трэба прымаць прэпараты, набыць іх у студзені да падаражэння.

З 1-га студзеня чыноўнікі паднялі стаўкі ПДВ на ўвоз і продаж лекаў ды медычных вырабаў, а на ўвезеныя да гэтага года прэпараты трэба перагледзець кошты да 1 лютага. Аптэчныя сеткі адзначаюць, што маюць намер «цягнуць да апошняга» з павышэннем, то бок да пачатку лютага.

«Гэта лагічна: навошта спяшацца павышаць кошты праз ПДВ, калі ёсць магчымасць пакуль гэтага не рабіць», – распавялі ў адной з аптэчных сетак.

Удзельнікі рынку кажуць, што падаражэе большасць лекаў і медычных вырабаў.

«Згодна з прынятым законам, з 1 студзеня на лекавыя сродкі і медычныя вырабы, што ўвозяцца, ПДВ падвысіцца на 10 %. У тым ліку і на некаторыя дзіцячыя тавары аптэчнага асартыменту стаўка ПДВ павышаецца з 10 да 20 %», – удакладнілі ў прэс-службе холдынгу «Аптэка груп».

У астатнім сістэма цэнаўтварэння на фармацэўтычным рынку не змянілася, кажуць у «Аптэка груп»: «Цэны на лекавыя тавары ды медычныя вырабы ў Беларусі фармуюцца строга на падставе ўказу № 366. Ён абмяжоўвае выкарыстанне агулавых і раздробных надбавак паводле рэгрэсіўнай шкалы: чым вышэйшая адпускная цана, тым ніжэйшая павінна быць надбаўка».

Удзельнікі рынку прагназуюць рост коштаў на паслугі медычных цэнтраў, дзе выкарыстоўваюцца лекі і медычныя вырабы.

У адной з стаматалагічных клінік прывялі прыклад: каля 30 % ад кошту пломбы прыпадае на медыкаменты і сыравіну. Калі пломба каштуе, дапусцім, 120 рублёў, то яе кошт можа вырасці да 8 рублёў.

Таксама чакаецца рост коштаў на аналізы і абследаванні, бо змены па падатку закрануць і дыягнастычныя ды лабараторныя рэагенты, што ўвозяцца ў краіну.

Белсат

ПЕРШЫ СНЕГ

Мы з табой сустракаем зіму,
і з такою тугою
ты глядзіш за вакно,
дзе сняжынак халодныя цені
ад пачатку Сусвета спускаюцца
мернай хадою
і нясуць на Зямлю
і святло сваё, і летуценні.

Мы зіму сустракаем штогод,
ды хвалюе ўсё роўна
таямніца яе, што жыве
дзэсьці ў космасе вечным.
Як абрус, вакол нас
рассцілаецца белая роўнядзь,
і становіцца раптам жыццё,
як Сусвет, бесканечным.

Мне здаецца, што мы,
нібы снег гэты сённяшні першы,
прыплылі на Зямлю так даўно,
што ніхто і не ўспомніць.
Саграваe душу,
што ў свой космас
калісь адляцеўшы,
мы назад прыляцім
белым снегам пад
сонечным промнем.

Мы з табой сустракаем зіму,
быццам нейкае свята.
У паглядзе тваім
столькі радасці і столькі суму.
Адчуваю сябе
трошкі Богам і трошкі вар'ятам,
так шкада, што не я
гэту вечную казку прыдумаў.

Г.Станкевіч

ГІСТОРЫЯ

ВІЗІТ ПРАФЕСАРА АДАМАВА

Малавядомыя дакументы сведчаць: прафесар Адамаў ў канцы верасня 1924 года паехаў у не зусім звычайную камандзіроўку па сельскай глыбінцы. Мэта яе - дастаўка раслін для аранжарэі Віцебскай савецкай партшколы. Адметны ўжо сам шлях, які прыйшлося пераадолець навукоўцу. Спачатку - па чыгунцы, ад Віцебска да станцый Шуміліна і Сіроціна, далей - на павозцы, ад Шуміліна да Ляскавіч, у чыіх ваколіцах Адамаў наведаў яшчэ два хутары.

Затым вучоны-шукальнік накіраваўся ў Бешанковічы. Там, абмовімся адразу, яго чакала фактычна няўдача: мясцовае начальства праінфармавала

(працяг на стар. 2)

ГІСТОРЫЯ

(пачатак на стар. №1)

вучонага, што «аранжарэя ў мястэчку Бешанковічы была ліквідаваная ў 1920-1924 гадах». А таму Адамаву выдалі для совпартшколы толькі «тры асобнікі грунтовых кустоў, якія было магчымым выкапаць з мясцовага гадавальніка». Думаеце, гэта збянтэжыла прафесара? Ані! Ён працягнуў свой шлях, адправіўшыся ў Бачэйкава, у былы маёнтак Цеханавецкіх, дзе да рэвалюцыі мелася цудоўная аранжарэя.

У дакуменце ад 3-га кастрычніка 1924 года гаворыцца пра тое, што «садоўнік саўгаса" Бачэйкава "К. Панкевіч выдаў Адамаву для аранжарэі партшколы гартэнзіі і іншыя расліны». Відавочна, мясцовы Бачэйкаўскі парк настолькі ўразіў прафесара, што пазней ён зноў туды вярнуўся! Дэталёва вывучыў парк, напісаў нават пра яго артыкул для зборніка «Віцебшчына». ...

Але у кастрычніку 1924-га збіральніку партыйнай аранжарэі было няма калі затрымлівацца на адным месцы. І Адамаў накіроўваецца з Бачэйкава ў Іванск, гэта ўжо недалёка ад Чашнікаў, да іхнай сельскагаспадарчай вытворчай камуны «Чырвоны барацьбіт».

Што ж атрымалася знайсці вучонаму ў Іванску? Толькі тры буйныя аранжарэйныя расліны - у тым ліку агаву, фігавае дрэва ... Мабыць, самая галоўная ўдача чакала Адамава ў Фатыні, у шляхетнага па тых часах садавода-самавука Язэпа Мароза. Дарэчы, у яго была нават ўласная пячатка, якой і змацаваны дакумент ад 4-га кастрычніка 1924 года.

Уімгаворыццааб перадачы партшколе «адной вялікай юкі, двух вялікіх мірытаў, а таксама аднаго эвонімуса, трох тапалей, двух дзікіх чарэшняў». ... З Фатыні на конях, якія, магчыма, бясплатна прадаставіў Мароз, Адамаў едзе праз Сокарава ў Вулу. Па дарозе наведвае парк і сад у вёсцы Нізгалава. Ад Вулы дабіраецца да чыгуначнай станцыі Лоўша і адтуль едзе ў Віцебск.

Як бачым, дапытлівы шукальнік-прафесар наведваў старыя памешчыцкія сядзібы, добра ведаючы гісторыю роднага краю. Дакументы сведчаць - шматлікія сады, аранжарэі, перададзеныя на той момант у рукі сельскагаспадарчых камун, саўгасаў былі зусім не ў лепшым стане. А сядзіба кулака Мароза - квітнела.

Як бы там ні было, а вучоны паспяхова справіўся з мэтай сваёй незвычайнай камандзіроўкі! Дзякуючы намаганням Адамава, яго падзвіжніцтва, энтузіязму былі сабраныя унікальная калекцыя Вялікалетчанскага саду і аранжарэя Віцебскай партшколы. ... Напрыканцы скажам пра яшчэ адзін унікальны дакумент - акт перадачы розных аранжарэйных і фруктовых раслін ад прафесара батанікі Адамава садоўніку партшколы Куляшову, датаваны ўжо 21-м кастрычнікам 1924 года. Спіс раслін прыведзены спачатку на лацінцы, а затым - на рускай мове. Прывядзём толькі некаторыя назвы: бамбук японскі, мюленбекія плоская сціблавая, бягонія балівійская ... Усяго ў спісе - больш за сто назваў!

СБ

Мікалай Зуеў, краязнаўца

ПАЖАР 1922 ГОДА, ЯКІ ЦАЛКАМ ЗЬНІШЧЫЎ БЕШАНКОВІЧЫ

У ноч на 13-га верасня 1922 г. у Бешанковічах здарыўся пажар, у выніку якога за некалькі гадзін згарэла амаль усе мястэчка.

Ёсць такая версія пажару. У Бешанковічах было раскватараванага нейкае падраздзяленне вайсковай часткі. Красногвардейцы спалі на вышках. Ад неасцярожнага абыходжання з агнём пры курэнні, загарэўся дом на ўскраіне горада. Агонь па ветры накіраваўся на горад. Амаль усе дамы ў горадзе былі драўляныя, і пажар прыняў грандыёзныя памеры.

Сайт габрэйскага часопісу распавядае, што Бешанковіцкая добраахвотная пажарная дружына, якая складалася прыкладна з 20 чалавек, не толькі не змагла патушыць пажар, але і сама пацярпела: згарэлі тры пажарныя машыны і ўвесь інвентар. У выніку пажару тым ці іншым чынам апынуліся пацярпелымі каля 900 сем'яў, цалкам знішчаны агнём былі 520 жылых дамоў (па іншых падліках - 745), мноства гаспадарчых пабудоў, грамадскія будынкі, усе масты, ацалела ж толькі 53 двары. Для ліквідацыі наступстваў пажару быў створаны адмысловы камітэт па аказанні дапамогі пагарэльцам, пры садзейнічанні якога 16-га верасня была ўтворана Віцебская губернская надзвычайная камісія па барацьбе з пажарамі. Асноўным клопатам дадзеных інстытутаў стала размеркаванне хлеба, мукі, цёплых рэчаў сярод жыхароў мястэчка. Пры дзіцячым доме быў арганізаваны пункт па харчаванню, які штодня прымаў каля 150 дзяцей. Частка жыхароў мястэчка была пераселена ў Віцебск (у прыватнасці, 17-18-га верасня 1922 г. у Віцебск было адпраўлена 220 чалавек). У Віцебску была арганізавана цэлая кампанія па зборы сродкаў для патрэб Бешанковіцкіх пагарэльцаў: на працягу некалькіх дзён па горадзе ў суправаджэнні аркестра раз'язджалі пажарныя лінейкі з адпаведнымі плакатамі, быў павялічаны кошт праезду ў трамваі, на ваду, забой жывёлы, гандаль былі ўведзеныя дадатковыя пошліны.

Ужо да кастрычніка 1922 г. была распрацавана новая планіроўка мястэчка, да гэтага ж часу ў Бешанковічы быў дастаўлены матэрыял для аднаўлення 70 дамоў.

Іншы відавочца, Лейба Іцкавіч Юдовін, жыхар Стрэлкі, апавядае пра пажар у мястэчку так.

Лета 1922 года было гарачым. Ураджай у майго бацькі і яго суседзяў быў добрым. У той лета пайшлі чуткі пра канакрада, якія з'явіліся ў суседніх вёсках. Стаяў верасень, каля месяца не было дажджоў. Палі былі прыбраны, акрамя бульбы. Дні станавіліся карацей, ночы даўжэй. Электрычнасці не было, сядзелі вечарам пры газавай лямпе. У адзін з вечароў бацька вырашыў некалькі гадзін пабыць у поле з канём, каб яго трохі падкарміць. Ён спачатку спаць не збіраўся, а потым стомленасць узяла верх і ён заснуў. Прачнуўшыся, не ўбачыў каня і пайшоў яе шукаць наўздагад. Адышоўшы каля паўкіламетра, знайшоў свайго каня. Той шчыпаў сакавітую траву і не падазраваў, што яго аддаленне прынясе неспакой гаспадару. Не паспеўшы расказаць пра прыгоду з канём, тата паведаміў маме аб падазроным агеньчыку, які ўбачыў. Хоць бацька ўвайшоў у дом ціха, але мы, дзеці, прачнуліся. Мама яму сказала: «Выйдзі і паглядзі яшчэ раз, ці не пажар там гэта ?!» Калі ён выйшаў, убачыў вялізнае полымя, і ўсхвалявана ўбегшы ў дом, вымавіў страшнае слова: «Пажар!»

Неўзабаве мы ўсе ўжо былі на вуліцы. Суседзі спалі і ні пра што дрэннае не падазравалі. Тата загадаў мне неадкладна абудзіць іх, што я і зрабіў. У гэты час начную цішыню парушыў грозны і трывожны звон галоўнага царкоўнага звона. І хоць нашай стрэлцы пажар не пагражаў бо вецер дзьмуў у іншы бок, але ўсе жыхары нашага боку былі на вуліцы. Некаторых абудзілі, а іншыя ўсталі, пачуўшы звон званоў. Тым часам агонь распаўсюджваўся з неймавернай хуткасцю. Гэтаму спрыяў моцны ўсходні вецер, і старыя драўляныя пабудовы. Пажарнае дэпо знаходзілася адносна недалёка ад таго месца, дзе пачаўся пажар і, калі прыбеглі пажарнікі, яно ўжо гарэла. Прымітыўныя пажарныя машыны былі знішчаныя агнём, перш чым яны змаглі скарыстацца імі. Многія нашы стралкаўчане пераехалі на пароме на большы бок, каб дапамагчы сваім сваякам і сябрам у страшнай бядзе.

Будучы сведкам гэтага кашмару, я з жахам назіраў, як аднačасова мора агню шугала на розных вуліцах мястэчка. Пры парывах ветру было відаць, як вялікія падпаленыя галавешкі закідваліся на сотні метраў, утвараючы новыя ачагі агню. Хаты ў Бешанковічах былі ў асноўным драўлянымі. Каменныя або цагляныя будынкі можна было палічыць па пальцах. І хоць планіроўка была гарадскога тыпу і вуліцы па тых часах не вузкія, але забудова была зробленая без уліку супрацьпажарнай бяспекі. Хаты стаялі ўпрытык адзін да адной. Прыкладна праз тры гадзіны пасля пачатку пажару, агонь дасягнуў Лугавой вуліцы, што паблізу ад ракі. І пры святле гэтага страшнага агню было відаць, як людзі сцягвалі на бераг да самай вады розную мэблю, вопратку і ўсякае хатняе начынне.

Я заставаўся на нашым баку, мы не былі ўпэўненыя, што агонь ня перакінецца праз Дзвіну, асабліва калі пажар ахапіў берагавую вуліцу. І калі б вецер змяніў свой кірунак, нашай стрэлцы быў бы канец. Але як той казаў: «Бог мілаваў». Да пяці гадзін раніцы ўсё мястэчка было ператворана ў суцэльнае папялішча. Тое, што людзі нажывалі на працягу стагоддзяў, агонь знішчыў на працягу пяці гадзін. Калі настала раніца, на вуліцах яшчэ дымілі рэшткі былых дамоў. Згарэла прыкладна дзевяноста адсоткаў будынкаў гарадка.

Трохі пазней мы даведаліся пра яшчэ адной страшэнную трагедыю, звязанаю з пажарам. Згарэла восем чалавек. Прычым шэсць з іх з сям'і майго каханага рэбэ Алтера Рэзніка. Яго жонка, зяць і чацвёра ўнукаў.

Неўзабаве многія пагарэльцы назаўжды пакінулі Бешанковічы. Адны з'ехалі ў Віцебск, іншыя ў Ленінград, трэція ў розныя гарады і мястэчкі да сваякоў ці знаёмых. Спачатку многія сумняваліся ў тым, што наш родны гарадок, калі-небудзь падымецца з руін і папялішчаў. Аднак, тыя пагарэльцы, што засталіся ў Бешанковічах думалі па-іншаму. Іх думкі былі занятыя тым, як пачынаць жыць спачатку. Тым часам, якія страцілі свой прытулак, людзі знайшлі часовы прытулак на нашай стрэлцы, і на ўскраінных вуліцах у ацалелых дамах. Некаторыя перабраліся ў бліжэйшыя вёскі да знаёмых сялян.

Неўзабаве ўлады абвясцілі, што пагарэльцы, якія жадаюць пабудаваць новыя дамы, могуць атрымаць бясплатна будаўнічы лес. Балазе сасновы бор быў побач. І ў пачатку зімы на многіх пустках з'явіліся ярусы свежага дзелавога лесу.

А некалькі пазней пачалі падымацца стройныя прыгожыя зрубы будучых дамоў. У сярэдзіне наступнага лета на некаторых адроджаных вуліцах людзі спраўлялі наваселле. І, нягледзячы на тое, што адбудаваныя хаты пакуль былі выглядалі сялібамі, для ўсіх было ясна, што наш родны гарадок зноў зажыве нармальным жыццём. Як вядома спачатку 20-х гадоў быў абвешчаны НЭП. Пасля пажару з'явіліся невялікія крамы і шапікі з усялякімі таварамі паўсядзённага попыту.

З успамінаў Лейбы Іцкавіча Юдовіна

скарочана

АБ'ЯВА

• Каб атрымліваць кожны нумар газеты «Крывінка» паведаміце рэдакцыі аб гэтым. Калі не жадаеце атрымліваць газету, то патэлефануйце.

• ***Калі прачыталі "Крывінку", то калі ласка, перадайце знаёмым.***

• Наша газета стала размяшчаецца на партале http://kamunikat.org, дзе зацікаўленыя грамадзяне могуць яе спампаваць са старонкі: http://kamnikat.org/kryvinka.html каталагу "Пэрыёдыка" для далейшага выкарыстання яшчэ да з'яўлення газеты на паперы.

АЗБУКА ПАЛІТАЛОГІІ

РЭВАЛЮЦЫЯ ПРАЦЯГВАЕЦЦА, БО ЯНА — НЕ ПАДЗЕЯ, А ПРАЦЭС

Што гэта было? Аптымісты сцвярджаюць, што ўсе мы сталі сведкамі, а многія і ўдзельнікамі, РЭВАЛЮЦЫІ. Для аптымістаў жа ў квадраце мінулы час у пытанні недарэчны. Чаму было? Рэвалюцыя працягваецца, бо яна — не падзея, а працэс, старт якому быў дадзены летам 2020 года.

Колькі людзей — столькі меркаванняў. Адзін з падыходаў да трактоўкі паняцця «рэвалюцыя» адлюстраваны і ў Вікіпедыі: «Рэвалюцыя (ад позднелацінска revolutio — паварот, пераварот,ператварэнне) — радыкальнае, карэннае, глыбокае, якаснае змяненне, скачок у развіцці грамадства, прыроды або пазнання, што спалучаецца з адкрытым разрывам з папярэднім станам».

У вызначэнні нічога не сказана пра барацьбу за ўладу. Ленін бы такое вызначэнне не прыняў. Не прымае яго і адзіны палітык (АП). У яго — свая логіка. Яе паслядоўнае развіццё можна смела лічыць адным з важных дасягненняў афіцыйнай навуковай думкі ў 2020-м годзе.

Абмяжуюся адным прыкладам: «Мы адназначна ацэньваем падзеі, якія адбываюцца пасля выбараў у краіне, як спробу неканстытуцыйнага перавароту па лякалах, як гаворыцца цяпер, каляровых рэвалюцый. Ніякай рэвалюцыяй тут не пахне, таму што проста няма рэвалюцыянераў у краіне».

Выдатна! Чытаю і пачытваю. У чым розніца паміж проста «рэвалюцыяй» і «каляровай рэвалюцыяй»? Для першай патрэбныя рэвалюцыянеры — свае рэвалюцыянеры, спароджаныя аб'ектыўнымі палітычнымі, сацыяльнымі і эканамічнымі ўмовамі. Сваімі ўмовамі. Але дзе вы такія ўмовы бачылі ў дзяржаве для народа?

У якасці рухаючай сілы каляровых рэвалюцый выступае знешні фактар. За словамі знешніх зайздроснікаў наконт дэмакратыі і правоў чалавека хаваецца банальнае імкненне «прыбраць канкурэнтаў, разбурыўшы наш прамысловы патэнцыял». Няма нічога дзіўнага ў тым, што «асаблiва дбаюць, хто ў постсавецкі час сам разбурыў свае вытворчасці».

Але зайздроснікі-лялькаводы не заспелі нас знянацку. Іх сапраўдныя намеры былі своечасова выяўленыя «залатымі пёрамі» беларускай журналістыкі.

Адзін з галоўных вынікаў года, які адыходзіць, — поўная няздольнасць улады прызнаць сваю адказнасць за тое, што адбылося ў краіне. Гульня ў «перакіднога дурня» зайшла так далёка, што гульцы самі пачалі верыць у ідэалагічнае смецце, якое дзяржаўныя СМІ абрынулі на сваіх гледачоў-чытачоў.

Зразумела, у палітычных апанентаў улады існуюць свае крыніцы інфармацыі. Так было заўсёды. Аднак ніколі яшчэ дзве рэальнасці — намаляваныя на грошы падаткаплацельшчыкаў і на грошы Дзярждэпу — не разыходзіліся паміж сабой так кардынальна. Прыклад з рэвалюцыяй і каляровай рэвалюцыяй — толькі адзін са шматлікіх.

«Большасць» нікуды не знікла

Беларуская рэвалюцыя, нягледзячы на шматлікія заявы АП, не стала інструментам барацьбы за ўладу ў рэжыме «тут і цяпер». Аднак, у поўнай адпаведнасці з Вікіпедыяй, яе можна лічыць радыкальным, карэнным, глыбокім, якасным змяненнем, скачком у развіцці грамадства.

АП не заўсёды трапляе пальцам у неба. Складана, напрыклад, не пагадзіцца з наступным адкрыццём: «Нешта з намі адбылося. Я ўпэўнены, што гэта толькі пачатак. Паверце, вы прыгадаеце мяне праз паўгода-год і ўбачыце, што гэта толькі пачатак».

«Верым, можам, пераможам!» Верым і ў тое, «што гэта толькі пачатак». Не сёння народжаны слоган за некалькі месяцаў напоўніўся рэальным зместам. А тое, што людзі лічаць рэальным, мае рэальныя наступствы (закон Томсана). Пра гэта ж у першы дзень 1905 года пісаў Ленін у нелегальнай газеце бальшавікоў: «Усеагульная вера ў рэвалюцыю ёсць ужо пачатак рэвалюцыі».

Працэс пайшоў — працэс змены грамадства. Але не трэба цешыць сябе. Так званая «большасць», па замове якой вось ужо 26 гадоў будуецца беларуская мадэль, нікуды не знікла. Яна стаілася, яна сцішылася, але не больш за тое.

Тыповы прадстаўнік «большасці» — гэта, як правіла, жыхар дэпрэсіўнай перыферыі. Ён немалады. Нізкі ўзровень адукацыі не пакідае яму шанцаў на атрыманне працы ў лакальных цэнтрах эканамічнага росту.

Як салаўя не варта карміць байкамі, так і тыповага прадстаўніка «большасці» не пераканаць у тым, што свабода лепшая за несвабоду, але гэта не перашкаджае яму расчароўвацца ў канкрэтнай персоне. Аднак вера ў канкрэтную персону не адмяняе патрэбы ў персоне падобнага кшталту. На гэтым і трымаюцца аўтарытарныя і таталітарныя рэжымы.

Кроплі сацыялагічнай інфармацыі, што прасочвалася скрозь дзяржаўныя заслоны, гэту сумную выснову пацвярджаюць. У прыватнасці, паводле даследавання навуковага супрацоўніка брытанскага аналітычнага цэнтра Chatham House Рыгора Астапені, доля прыхільнікаў бел-чырвона-белага сцяга сярод гарадскіх жыхароў складае 38%, чырвона-зялёнага — 42%, пры 20% нявызначаных. З улікам сельскага насельніцтва (22%), працэнт прыхільнікаў афіцыйнага сцяга будзе яшчэ вышэйшым.

Параўнаем з апытаннем НІСЭПД, што наяўнасць сельскага насельніцтва ўлічвае. У чэрвені 2014 года з тым, што «такія сімвалы, як да 1995 года (з гербам „Пагоня"), больш адпавядаюць гістарычнай і культурнай спадчыне беларускай нацыі, былі згодныя 32% — а з сімваламі, якія нагадваюць БССР, — 55%. Змены разглядзець можна, але яны непрынцыповыя.

Але хто б у цяперашні час ні праводзіў апытанні, неабходна памятаць, што ад лета беларускае грамадства знаходзіцца ва ўзбуджаным стане. Як і ў выпадку з асобным чалавекам, узбуджэнне, безумоўна, уплывае на паводзіны грамадства, але яно не мяняе яго прыроды.

Такое маштабнае ўзбуджэнне — з'ява рэдкая. У мінулым стагоддзі яно назіралася толькі двойчы: у 1917 годзе і на мяжы 1989–1990-х гадоў. Пры гэтым ўзбуджэнню грамадства папярэднічаў крах дзяржавы. Узбуджэнне, такім чынам, было следствам, а не прычынай краху расійскай і савецкай імперый.

Ні летам, ні восенню, ні ў пачатку зімы сур'ёзнай дэфармацыі беларускай дзяржавы не назіралася. Яна яшчэ не выпрацавала свой рэсурс — і таму выстаяла. Пра гэта неабходна памятаць, складаючы планы на бліжэйшую будучыню. Веданне — сіла. Без ведаў сіндрому завышаных чаканняў не пераадолець.

Новы трэнд

Узбуджэнне пройдзе. Гэта нармальна. Але набытыя навыкі сумесных дзеянняў застануцца. Гэтыя навыкі — і ёсць галоўны вынік года, што адыходзіць. Дзякуючы ім з насельніцтва фарміруецца грамадства.

«Грамадства, — тлумачыць дырэктар Лявада-цэнтра сацыёлаг Леў Гудкоў, — гэта ўстойлівая сістэма сацыяльных стасункаў, заснаваных на салідарнасці і ўзаемных інтарэсах». Фактамі салідарнасці сёння забіты інтэрнэт. Дзякуй дзяржаве. Яна не стаіць убаку ад працэсу фарміравання беларускага грамадства і рэгулярна стварае новыя падставы, якія патрабуюць аб'яднання намаганняў грамадзян для эфектыўнага адказу.

У гады палітычнай апатыі ў Беларусі ішоў працэс адаптацыі масавага чалавека да рэпрэсіўнай дзяржавы. Пад адаптацыяй варта разумець пасіўныя, галоўным чынам, рэактыўныя (на ўзор «стымул—рэакцыя») паводзіны. Гаворка ідзе перш за ўсё пра паводзіны, залежныя ад улады. Да адстойвання ўласных індывідуальных і групавых інтарэсаў справа не даходзіла.

….Ад ролі гаспадара дзяржава, зразумела, не адмовілася, дый адмаўляцца не збіраецца. Прыклад таму — два гады калоніі і паўтара года «хатняй хіміі» за словы «не забудзем» на асфальце. Бо вельмі ж дзяржаве хочацца, каб жыццё пачалося з чыстага ліста. Новы тэрмін. Новая пяцігодка. Новая Канстытуцыя. А хто старое прыгадае, застанецца без вока.

Засталася дробязь — афарміць усю гэтую навізну на чарговым Усебеларускім народным сходзе, якому прапануецца надаць новыя паўнамоцтвы. Самы час запляскаць у ладкі і хорам выгукнуць: «Бінга!». Тым жа чытачам НЧ, што не знаёмыя з набіраючым папулярнасць неалагізмам, рэкамендую трошкі пагугліць.

Існуе, аднак, дробязь: колькасць ахвочых практыкавацца ў самакантролі за час рэпрэсіўнай актыўнасці дзяржавы прыкметна зменшылася. У Беларусі сфарміраваўся новы трэнд. Ён стаў самадастатковым — і яго не спыніць.

(скарочана)

Сяргей Нікалюк
«Новы Час»

ВАШИНГТОНСКИЙ БУНТ

ЛУКАШЕНКО ПОЛУЧИЛ РОЖДЕСТВЕНСКИЙ ПОДАРОК ОТ ТРАМПА

События в Вашингтоне, где накануне сторонники Дональда Трампа вломились в Капитолий и пытались сорвать утверждение итогов президентских выборов, объективно на руку белорусским властям, которые уже почти пять месяцев подавляют протесты в собственной стране. Александр Лукашенко, выступая на православное Рождество в столичном храме, не преминул прокомментировать шокирующие новости из-за океана.

«Кто бы мог, владыко, — сказал Лукашенко, апеллируя к митрополиту Вениамину, — подумать, что сегодня в ночь (по нашему) будут штурмовать Капитолий — цитадель демократии мировой, как они себя подавали».

Далее последовал противоречивый пассаж: «Хотя в этом есть некая справедливость со стороны Трампа. Но это плохо. Это плохо, когда идут на штурм и гибнут люди».

С одной стороны, протесты для Лукашенко — это априори вещь предосудительная. С другой — к грубому, своевольному Трампу (который, по мнению многих, и спровоцировал нападение на здание парламента) у белорусского вождя сантимент: родственные души. Потому пришлось высказаться витие-вато, чтобы и нашим и вашим.

При этом Лукашенко, проецируя американские события на белорусские поствыборные реалии, попытался оправдать свою жестокую политику по отношению к протестующим: «Поэтому я вас прошу только об одном: чтобы вы меня понимали и не осуждали сходу. Постарайтесь понять. Я человек мирный. Но я не могу допустить, чтобы кто-то пришел сюда и вот так открыто разрушил эту нашу обитель».

…Белорусская пропаганда не упускает момент усесть Америку

Действительно, белорусские государственные СМИ уже раскручивают тему штурма Капитолия. Вот лишь некоторые нарративы:

— США теряют моральное право заниматься продвижением демократии, навязывать свои советы другим государствам, пусть сначала разберутся в своем кризисе;

— в самой Америке многие считают, что тамошние выборы были сфальсифицированы, это и спровоцировало протесты;

— белорусских силовиков хают зря, вон в Вашингтоне за один день жертвами действий полиции стали четыре человека.

На самом деле вашингтонская полиция подтвердила, что после огнестрельного ранения погибла одна женщина, еще три человека умерли «в окрестностях Капитолия» в результате «отдельных неотложных медицинских ситуаций». То есть не факт, что от полицейского насилия. В частности, по данным СМИ, один мужчина упал при беспорядках со строительных лесов, установленных на западной стороне Капитолия.

Но такие мелочи белорусскую пропаганду мало волнуют. Она почуяла жирную добычу. Теперь, площа манифестантов в собственной стране, можно

(працяг на стар. 4)

ВАШИНГТОНСКИЙ БУНТ

(пачатак на стар. №3)
ссылаться на заокеанский пример. Правда, в Беларуси после выборов 9 августа никто не штурмовал административные здания (хотя высокое начальство по горячим следам пыталось генерировать такие фейки). Да и сами выборы в двух странах (при том что американская система громоздка и далеко не совершенна) несравнимы по степени демократичности. Но для пропагандистов это тоже мелочи.

Главное — ловить момент. Вот, например, избранный президент Джо Байден назвал события на Капитолийском холме мятежом. Какой козырь! Ведь точно так же Лукашенко именует протесты против своего правления: мол, никакая это не революция.

Вообще теперь можно брать весь набор хлестких определений заокеанских политиков в отношении буйных трампистов — и переносить на манифестантов в Беларуси. А если Байден снова откроет рот на белорусский режим, то нового хозяина Белого дома сходу можно заткнуть обвинением в двойных стандартах.

Эксперт: в американских элитах есть консенсус по белорусскому вопросу

Ряд обозревателей по горячим следам волнений в Вашингтоне сделали вывод, что теперь новая администрация Белого дома надолго увязнет во внутриполитической повестке и не станет особо активничать на международной арене.

А повлияют ли эти события на политику администрации Байдена в белорусском вопросе?

«В любом случае было бы наивно рассчитывать, что 21 января (на следующий день после официального вступления в должность. — А.К.) Байден проснется с мыслью: а что я могу сделать для торжества белорусской демократии? Беларусь у руководства США не на первом плане и без этих событий, и с ними», — отметил в комментарии для Naviny.by минский аналитик-международник Андрей Федоров.

Он допускает: внутриполитический кризис, задача смягчить раскол в американском обществе могут привести к тому, что до белорусских проблем у команды Байдена руки могут дойти позже, чем предполагалось. Но это не факт, поскольку в Госдепе есть люди, которые методично занимаются белорусским направлением независимо от внешнеполитических и внутриполитических перипетий, подчеркнул аналитик.

В целом же, по его словам, вне зависимости от внутренних противоречий в политических элитах США есть «консенсус по белорусскому вопросу». И когда зайдет речь о проведении политики в отношении Минска (рамки которой во многом задает новая редакция известного Акта о демократии в Беларуси), Байдена вряд ли смутят попытки белорусских пропагандистов отказать Вашингтону в моральном праве на те или иные подходы, считает Федоров.

(скарочана)

Александр Класковский
«БЕЛАПАН»

ГУЧНЫЯ СПРАВЫ

«БУДУЦЬ ЯШЧЭ ПАДОБНЫЯ АЎДЫЁЗАПІСЫ ЎСПЛЫВАЦЬ»,— ЮРЫСТ АЛЕГ ВОЛЧАК

Усе кажуць, што разлом у самой сістэме следства і пракуратуры адбыўся. Павольна, але адбыўся. Ніхто не хоча несці нават ускосную адказнасць, не кажучы ўжо пра наўпроставую. Будуць яшчэ ўсплываць матэрыялы. Усе цяпер збіраюць кампрамат, каб пасля абяліць сябе, сказаць: «Я не быў датычны», перадае «Свабода» словы праваабаронцы Алега Волчака.

Інтэрнэт-выданне EUobserver 4 студзеня паведаміла, што Лукашэнка мог планаваць палітычныя забойствы ў Нямеччыне ў 2012 годзе. Ахвярамі павінны былі стаць Алег Алкаеў, Уладзімер Барадач, Вячаслаў Дудкін і Павал Шарамет.

Пракаментаваць з'яўленне аўдыёзапісу, а таксама расследаванне палітычных забойстваў і выкраданняў людзей у Беларусі «Голас Амерыкі» папрасіў юрыста, праваабаронцу, былога следчага Алега Волчака, які прадстаўляе інтарэсы сям'і экс-кіраўніка МУС Беларусі Юрыя Захаранкі, зніклага ў траўні 1999 года.

— Як вы можаце пракаментаваць з'яўленне гэтага аўдыёзапісу?

— Для мяне гэта не навіна. Я яшчэ ў 2012 годзе гаварыў з Алегам Алкаевым, ён мне гаварыў па тэлефоне, што да яго прыстаўленая ахова і ёсць нейкія пагрозы. Мы тады падумалі — можа, гэта проста каб напалохаць яго ці яшчэ нешта. Але тады паліцыя сапраўды яго ахоўвала. А потым пра гэта ўсе забыліся. Я лічу, што інфармацыя, якая з'явілася ў EUobserver, вельмі сур'ёзная, і яе трэба следчым шляхам правяраць.

— Што гэта дадае да расследавання забойства журналіста Паўла Шарамета?

— Я разумею, як цяжка цяпер будзе ўкраінскай паліцыі, я гэта бачу як былы следчы. Мяняецца кірунак расследавання. Справа фактычна рыхтуецца да суда, а атрымліваецца, што трэба нанова дапытваць людзей. Ці будуць супрацоўнічаць беларускія ўлады з украінскай пракуратурай па допыце ўсіх гэтых асобаў? Гэта пытанне. Мне здаецца, што не дадуць. Хоць цяпер, у час тэхналогіяў, ёсць іншыя спосабы збору інфармацыі. І мне здаецца, што будуць яшчэ падобныя аўдыёзапісы ўсплываць. Відавочна, што яны не проста так з'явіліся цяпер. Магчыма, сілавікі паміж сабой змагаюцца, каб не было калектыўнай адказнасці. Акрамя таго, вы зразумейце, што людзі да гэтага часу не супакоіліся, іх не атрымалася загнаць па дамах, яны выходзяць на вуліцы.

— Гэта значыць, гэтыя стужкі могуць быць нейкім сігналам?

— Так, гэта сігнал, і такія сігналы паступаюць ужо на працягу двух-трох месяцаў. Бачыце, і па забойстве Бандарэнкі ўсплылі прозвішчы датычных. Што ж тычыцца гэтага аўдыёзапісу, ён відавочна не пастановачны, гэта абсалютна натуральная гутарка. Але ўявіце ўзровень праслухоўвання, калі праслухоўваюць кабінет старшыні КДБ!

— Вы неаднойчы гаварылі, што без расследавання палітычных забойстваў і знікненняў рэфармаванне Беларусі немагчымае, і, напэўна, гэта як ніколі актуальна менавіта цяпер, падчас пратэстаў. Ці ёсць надзея на тое, што нераскрытае будзе раскрыта?

— Ужо і да мяне выступалі следчыя, якія збеглі за мяжу, і следчыя, якія звольніліся. Усе кажуць, што разлом у самой сістэме следства і пракуратуры адбыўся. Павольна, але адбыўся. Ніхто не хоча несці нават ускосную адказнасць, не кажучы ўжо пра наўпроставую. Будуць яшчэ ўсплываць матэрыялы. Як мне казаў стары опер яшчэ ў 90-я, любое забойства раскрываецца, трэба толькі час. Усе цяпер збіраюць кампрамат, каб пасля абяліць сябе, сказаць: «Я не быў датычны». Расследаванні будуць, тым больш, гэта ўжо прыняло міжнародны характар. Мы бачым, як актыўна штаб Ціханоўскай у гэтым плане працуе. Трыбунал ёсць, які вядзе маніторынг гэтых справаў. І не забудзьцеся пра чатыры гучныя забойствы апошніх дваццаці гадоў: Захаранка, Ганчар, Красоўскі, Завадскі. Вялікае кола давядзецца расследаваць.

У 2001 годзе былыя следчыя Алег Случак і Зміцер Петрушкевіч, калі выехалі ў ЗША, расклалі ўсё па палічках — і следству толькі заставалася ўсталяваць усё гэта следчым шляхам: дапытаць міністраў, супрацоўнікаў спецслужбаў. Пасля гэтых справы фактычна не вяліся. Следства было прыпыненае. Але ў 2019 годзе былы баец беларускага САХРу Юрый Гараўскі заявіў, што ён датычны да забойства Захаранкі, Ганчара, Красоўскага. Справу аднавілі, тры месяцы ішло расследаванне, але потым мы атрымалі адпіску — справу прыпынілі «ў сувязі з невысвятленнем асобаў, датычных да выкраданняў». Хоць незалежныя журналісты знайшлі гэтых людзей, пра якіх казаў Гараўскі. Усе яны працуюць у Беларусі, займаюць пэўныя пасады. Усе яны адмовіліся ад каментараў. І што самае цікавае — пракуратура, па нашых дадзеных, не звярталася ні ў Нямеччыну, ні ў Аўстрыю, каб Гараўскага дапыталі наконт яго заяваў.

...Беларускае грамадства моцна памянялася за гэтыя паўгода. Некаторыя сталі выходзіць на пратэсты толькі цяпер. Але развароту ў адваротны бок ужо не будзе: занадта шмат адбылося гвалту і беззаконня, мірыцца з гэтым ужо ніхто не захоча. Час старой эліты праходзіць. Усё можа скончыцца вясной ці восенню, але вярнуцца назад ужо дакладна не атрымаецца.

"Новы Час"

ФІНАНСЫ

ЧТО НЕ ТАК С ЛИЧНЫМИ ФИНАНСАМИ БЕЛОРУСОВ?

Нацбанк опубликовал результаты исследования финансовой грамотности белорусов. Многие цифры и выводы этого отчета весьма неутешительны.

Факт 1: каждый пятый белорус не ведет личную бухгалтерию

Несмотря на то, что граждане понимают важность контроля семейного бюджета, 20% участников опроса не занимаются учетом своих доходов и расходов.

Чуть менее 36% опрошенных не ведут таких записей и только в общих чертах понимают, сколько денег получают и тратят. Детальной фиксацией доходов и расходов занимаются только 15% респондентов.

Около 24% опрошенных стараются учитывать свои финансы, но делают это несистематически и неподробно.

Факт 2: каждый третий белорус не имеет финансовой цели

Около 64% белорусов ставят перед собой определенные финансовые цели, выяснили социологи.

Прежде всего, граждане хотят приобрести жилье, купить автомобиль, сделать ремонт — участники опроса планируют сделать это лично или вместе с членами своей семьи.

Однако примерно каждый третий опрошенный белорус не имеет финансовых целей.

...При этом около 17% опрошенных, которые поставили перед собой финансовую цель, не имеют плана или стратегии ее достижения.

Факт 3: каждый четвертый белорус живет от зарплаты к зарплате

Выяснилось также, что большинство граждан не планируют финансовую составляющую своей жизни на долгосрочную перспективу. Горизонты финансового планирования у белорусов, как правило, небольшие и составляют от одного до трех месяцев.

Большинство опрошенных (около 38%) планируют свой бюджет только на один месяц, около 12% — до трех месяцев, около 11% — более трех месяцев. Каждый четвертый белорус, который участвовал в опросе, не планирует свои расходы и доходы. Эти люди придерживаются стратегии поведения «от зарплаты к зарплате».

Факт 4: только 4% белорусов откладывают деньги на жизнь после пенсии

Около 27% граждан считают, что им нужно откладывать деньги на будущую пенсию, а не рассчитывать на государство.

Но при ответе на вопрос, откладываете ли вы деньги на будущую пенсию, только 3,7% отметили, что делают накопления на жизнь после достижения пенсионного возраста.

Из тех, кто откладывает деньги на будущую пенсию, чуть более 36% респондентов пользуются программой накопительного пенсионного страхования.

Таким образом, большинство белорусов не откладывают деньги на будущую пенсию. При этом, по мнению 37% опрошенных, чтобы делать накопления на пенсию, необходимо иметь больше денег.

Факт 5: каждый пятый белорус поддается влиянию рекламы

Опрос показал, что большинство наших граждан в целом демонстрируют ответственное отношение и поведение при совершении покупок.

Тем не менее, примерно каждому третьему опрошенному при совершении покупок приходилось «часто» и «время от времени» жалеть о спонтанной покупке, покупать на акциях ненужные товары из-за низкой цены.

При этом 28% опрошенных покупали понравившиеся ненужные вещи и оказывались в долгах после покупки той или иной вещи, поскольку неверно оценили свои возможности при ее приобретении.

Каждый пятый респондент совершал незапланированные покупки под воздействием рекламы, советов консультанта в магазине.

Чуть менее 20% белорусов покупали ненужную вещь под влиянием импульса или настроения.

Исследование, которое социологи подготовили для Нацбанка, содержит и другие довольно шокирующие цифры. Например, «часто» и «время от времени» почти 75% белорусов выбирают менее качественный товар по причине его дешевизны, а при утере/краже банковской карточки блокируют ее только 65% участников опроса.

Павел Абрамович
https://naviny. by

Заснавальнік і рэдактар: Станкевіч Георгій Мікалаевіч

Адрас рэдакцыі: Бешанковіцкі раён, в. Старыя Ранчыцы, e-mail: stan62@list.ru, тэл. 60237, маб. +375292184739
Газета выдаецца з сакавіка 2005г.

Падпісана да друку 15.01.2021 у 17.20
Наклад: 290 асобнікаў.
Выдаецца адзін-два разы на месяц на беларускай і расійскай мовах.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.
Друкуецца на ўласным абсталяванні.
Распаўсюджваецца бясплатна дабраахвотнікамі.